

2018-01-30

Beslut

BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT

JÄRFÄLLA

Beställning: Järfälla Kommun, Katarina Ekestubbe kommunekolog
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2018-01-30
Uppdragsansvarig: Per Collinder
Medverkande: Klas Andersson, Anna Maria Larson, Emma Hammarström
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 7353
Bilder på framsidan från Ekologigruppen

Innehåll

BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT	1
Innehåll	3
BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT	4
Beslut	4
Uppgifter om naturreservatet	5
Syftet med naturreservatet	5
Skäl för beslutet	6
Föreskrifter för naturreservatet	7
A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden	7
B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång	8
C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet	9
D. Undantag från föreskrifterna under A och C	10
Ärendets beredning	12
Motivering av beslutet	12
Tillämpliga bestämmelser	12
Planer och förordnanden m.m.	13
Beskrivning av området	14
Geologiska bevarandevärden	14
Kulturhistoriska bevarandevärden	14
Biologiska bevarandevärden	15
Bevarandevärden för friluftsliv	15
Bedömning	16
Upplysningar	16
Hur man överklagar	17
Bilagor:	18

BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT

Beslut

Järfälla kommunfullmäktige förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsats på karta enligt bilaga 1 som naturreservat. Området är inmätt i fält. Naturreservatets namn ska vara Norra Igelbäckens naturreservat.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet förordnar Järfälla kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Föreskrifter för naturreservatet samt karta i bilaga 1).

Slutligen fastställer Järfälla kommun med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. en skötselplan (bilaga 3) för naturreservatets långsiktiga vård. I enlighet med 2 § andra stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska tekniska nämnden i Järfälla kommun vara förvaltare för naturreservatet. Miljö- och bygglovsnämnden ska vara tillsynsmyndighet för reservatet.

Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Detta beslut träder i kraft tre veckor efter den dag då beslutet kungörs av kommunen. Föreskrifterna under C om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet och om ordningen i övrigt inom naturreservatet träder i kraft tre veckor efter den dag som beslutet kungörs, de gäller enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken, även om de överklagas.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Norra Igelbäckens naturreservat
Kommun:	Järfälla kommun
Lägesbeskrivning:	Norra Igelbäckens naturreservat ligger i sydöstra delen av Järfälla kommun invid Barkarbystaden. Se bifogad översiktskarta (bilaga 2)
Gräns:	Se bifogad beslutskarta (bilaga 1), gränsen är markerad med den röda linjen.
Fastigheter:	Del av Barkarby 2:2
Markägare:	Järfälla kommun
Areal:	Total areal 44,1 ha
Förvaltare:	Järfälla kommun
Friluftsliv:	Området är av stort intresse för friluftslivet.
Servitut:	Ledningsrätt VA-Ledning

Syftet med naturreservatet

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är att säkra de värdefulla livsmiljöerna i och omkring Igelbäcken, samt att de växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer ska ha gynnsamt tillstånd¹. Syftet är också att återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Syftet är vidare att skydda Igelbäckens flöden och goda vattenkvalitet.

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är också att tillgodose behovet av tätortsnära områden för friluftslivet. Naturreservatet syftar vidare till att säkra en viktig del i ett utpekat svagt ekologiskt samband i den gröna kil som området är en del av.

Syftet ska nås genom:

- Att återskapa en mer naturlig hydrologi i Igelbäcken
 - Biotopförbättrande åtgärder i och kring Igelbäcken samt Djupanbäcken
 - Borttagning av kulvert och återställning av den idag kulverterade delen av Igelbäcken till ett synligt vattenflöde

¹ =Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

- Åtgärder som syftar till att gynna den biologiska mångfalden
- Att främja populationer av grönling i Igelbäcken
- Att utveckla en våtmark i och omkring det område i den södra delen av reservatet som idag utgörs av fuktmark
- Att nyttja rent dagvatten² från Barkarbystaden för utveckling av våtmark och för att trygga vattenflöden och vattenkvalité i Igelbäcken
- Att inget skogsbruk bedrivs i området
- Att gynna områdets ekologiska funktion som spridningskorridor för biologisk mångfald och för friluftsliv i den gröna kilen
- Hävd av öppna marker och åkerholmar
- Naturvårdande trädåtgärder, exempelvis hamling av träd, och selektiv slyröjning och trädfällning
- Restaurerings- och berikningsåtgärder som skapar förutsättningar för hög biologisk mångfald
- Areal hårdgjord yta på rullbana samt taxibanor, framförallt i områden öster om Igelbäcken minskas
- Att området görs tillgängligt och kan utvecklas för aktiviteter så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och uppleva de naturmiljöer och kulturmiljövärden som finns i området, bedriva spontanidrott och socialt umgänge
- Åtgärder som främjar reservatets rekreativa värden:
 - Stigar, broar och leder anläggs
 - Friluftslivsanläggningar för besökare anläggs
 - Placering av anläggningar utformas med kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald
 - Anläggningar inom reservatet är väl underhållna
 - Åtgärder som skapar möjligheter till pedagogisk verksamhet inom reservatet främjas
 - Områdets kulturlämningar från olika tidsepoker tas tillvara och utvecklas

Skäl för beslutet

Områdets läge invid Barkarbystaden och dess öppenhet och natur gör det mycket värdefullt för det tätortsnära rörliga friluftslivet. Igelbäcken som rinner genom området är artrik och hyser den skyddsvärda grönlungen längre nedströms reservatet.

Området är viktigt för att säkra ekologiska funktioner och rekreationsvärden i Järvakilen, som är regionens mest centralt belägna gröna kil med ovärderlig funktion som tätortsnära natur. Reservatet utgör den sista pusselbiten för att skapa ett skydd utefter hela Igelbäckens lopp inom Järfälla kommun.

För att bevara och utveckla områdets värden för friluftslivet krävs att området skyddas från exploatering. Anläggningar för att främja reservatets skötsel, tätortsnära friluftsliv och kultur ska byggas.

Vidare ska de skogsområden som finns inom reservatet skyddas från skogsbruk och de områden som idag brukas genom hävd fortsätta att hävdas för att bevara natur- och kulturvärden. Skötselåtgärder ska vidtas i syfte att bevara och utveckla naturvärden, samt för att skydda kvarvarande delar av det äldre kulturlandskapet, t ex förhistoriska gravar, bytomter och andra fornlämningar samt häradsväg och agrara strukturer.

² Vad som menas med rent dagvatten är att vattenkvaliteten som ska uppnås är den som anges i kommunens dagvattenriktlinjer samt den vattenkvalitet som gör att miljö kvalitetsnormerna i Igelbäcken kan uppnås.

Föreskrifter för naturreservatet

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

- A1. avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
- A2. uppföra eller anlägga byggnad, brygga, bro, mast, antenn, torn, annat än för reservatets syfte och skötsel,
- A3. anlägga väg,
- A4. anlägga parkeringsplats annat än för reservatets besökare och annat än på redan hårdgjorda ytor,
- A5. använda bekämpningsmedel eller gödningsmedel inom 30 meter från Igelbäcken,
- A6. bedriva täkt, borra, hacka, måla, spränga, gräva, schakta, tippa, fylla ut, eller på annat sätt skada mark och block,
- A7. plantera in eller sätta ut växt- eller djurart som är främmande för området,
- A8. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller liknande,
- A9. anordna upplag annat än för reservatets skötsel,

Utan tillstånd från miljö och bygglovsnämnden i Järfälla kommun är det förbjudet att:

- A10. uppföra eller anlägga ny luft- eller markledning,
- A11. uppföra stängsel,
- A12. framföra motordrivet fordon, annat än för reservatets skötsel,

Undantag från föreskrifter anges under D nedan.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktigas ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla följande intrång:

- B1. utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
- B2. uppsättning och underhåll av informationstavlor,
- B3. anläggning och underhåll av stängsel, stängselpassager, stängselövergångar, färister, grindar, holkar, grodhotell, bikupor, djurbon, infartshinder, vägbommar, skyltar, vägvisare, besöksplatsformar, soptunnor, papperskorgar, grillplatser, väderskydd, sittplatser, vägar, parkeringsplatser, cykelställ, belysning, stigar, leder, spänger, broar, portaler, byggnader, toaletter, utegym, aktivitetsredskap och lekplatser,
- B4. genomförande av naturvårdsinriktade restaureringsåtgärder så som anläggande av våtmark (innefattar grävning, schaktning, flyttning och borttransport av material), utläggning av död ved, utläggning av sten, igenläggning av diken, borttagande av hårdgjorda ytor, borttagande av anläggningar och ledningar, utförande av saneringsåtgärder, biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken- och Djupanbäcken, avfasning av kantzon runt Igelbäcken, meandring av Igelbäcken, byte, borttagande eller pluggning av trumma eller kulvert i Igelbäcken, plantering av inhemska trädarter och våtmarksväxter, inplantering av grönling,
- B5. genomförande av skötselåtgärder så som röjning, slåtter, bete, borttagande av anläggningar från tidigare verksamheter, vegetationsröjning i och kring våtmark, slyröjning i och kring våtmark, vattenståndsreglering av våtmark, tuvfräsning i och kring våtmark, trädvårdsåtgärder, hamling, röjning, frihuggning av träd, trädfallning, ringbarkning, nedmontering av stängsel, städning, insädd med ängs-, spannmåls- och blomsterfröer, plöjning, harvning, skörd,
- B6. undersökning och dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv,
- B7. genomförande av åtgärder för att minska ekologiska och rekreativa barriäreffekter i Järvakilen såsom t.ex. anläggande av ekodukter, vilttunnlar eller andra ekologiskt spridningsgynnande strukturer.

Åtgärderna under B-föreskrifterna beskrivs mer ingående i skötselplanen.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Beslut Norra Igelbäckens
Naturreservat
Beslutversion
2018-01-30

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

- C1. gräva upp växter som ris och örter, eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar,
- C2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller liggande träd och buskar,
- C3. borra, hacka, spränga, rista, gräva, måla eller på något annat sätt skada berg, jord eller sten,
- C4. medföra okopplad hund eller annat okopplat husdjur,
- C5. elda annat än på anvisad plats,
- C6. tälta,
- C7. ställa upp husvagn eller annat campingfordon,
- C8. framföra båt,
- C9. fiska,
- C10. rida på annat än anvisade ridstigar,
- C11. cykla annat än på anlagda vägar och anvisade cykelstigar,
- C12. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller liknande, annat än tillfälliga anslag om reservatets aktiviteter och värden på reservatets informationstavlor,
- C13. använda fyrverkerier på andra platser än inom den hårdgjorda del av rullbanan som löper väster om Igelbäckens kulvertsträcka,

Utan tillstånd från miljö och bygglovsnämnden i Järfälla kommun är det förbjudet att:

- C14. framföra motordrivet fordon på anlagda vägar, annat än till och från besöksparkering,
- C15. använda området för organiserade tävlingar eller arrangemang med fler än 50 deltagare. Föreskriften utgör inte hinder för skolverksamhet såsom förskolor eller skolor att nyttja området vid exempelvis friluftsdagar.

Undantag från föreskrifter anges under D nedan.

D. Undantag från föreskrifterna under A och C

- D1. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att uppföra de byggnader eller anläggningar eller utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, vilket framgår av föreskrifterna B1-B7 ovan och som preciseras i fastställd skötselplan enligt bilaga 3.
- D2. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för utföra sådana åtgärder och anläggningar som bidrar till att stärka den gröna kilens ekologiska landskapssamband, tex ekodukt, vilttunnel, landskapsbro, djurövergångar, djurundergångar eller ledstråk för djur- och växter.
- D3. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, av andra naturförhållanden eller av friluftsliv inom naturreservatet.
- D4. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får väghållare utföra åtgärder för drift, underhåll och bibehållande av konstruktioner som avser vägar, vägområde, broar, tunnlar.
- D5. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för innehavare av ledningsrätt att utföra drift av inom reservatet befintliga ledningar med tillhörande anläggningar.
- D6. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för anläggning och drift av fördröjningsmagasin för dagvatten under rullbanan inom zon D enligt karta bilaga 7, fram till 80 meter vinkelrät från reservatets västra gräns vid rullbanan.
- D7. Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för byggnation och drift av avluftningstorn med tillfartsväg som behöver uppföras inom zon C enligt karta bilaga 6 i samband med utbyggnad av tunnelbana.
- D8. Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för etableringsområde och arbeten inom zon B enligt karta bilaga 6 i samband med anläggning av tunnelbana. Denna verksamhet ska dock vara avvecklad två år efter trafikstart. I samband med avveckling av etableringsområde skall återställning inom berörda områden utföras av verksamhetsutövaren och godkännas av miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun eller av kommunen utsedd förvaltare.
- D9. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får transporter som avser samordning av masshantering i anläggning av tunnelbana, anläggning av projekt E4 Förbifart Stockholm och anläggning av Barkarbystaden utföras på hårdgjord mark inom zon B enligt karta bilaga 6. Denna verksamhet skall dock vara avvecklad två år efter trafikstart av tunnelbanan.
- D10. Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för etableringsområde och arbeten inom zon A, enligt karta bilaga 6 som krävs i samband med utbyggnad av angränsande delar av Barkarbystaden. Denna zon ligger inom 30 från naturreservatets västra gräns i västra delen av reservatet. I samband med avveckling av etableringsområde ska återställning inom berörda områden utföras av verksamhetsutövaren och godkännas av miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun eller av kommunen utsedd förvaltare.

- D11. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får byggande (anläggning av ny väg och ombyggnation) och drift av projekt E4 Förbifart Stockholm med vägbana och övriga väganordningar utföras enligt lagakraftvunnen arbetsplan eller vägplan som fastställts enligt väglagen (1971:948) inom ramen för regeringens beslut 3 september 2009 om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken.
- D12. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får åtgärder utföras som omfattas av lagakraftvunna tillstånd för miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet enligt 9 och 11 kap. miljöbalken för genomförande av byggande och drift av projekt E4 Förbifart Stockholm. Undantaget gäller även de ändringar i de tillstånd och föreskrivna villkor som kan bli följden av omprövningar av eller ändringar i tillstånden.

Undantag från ordningsföreskrifter under C ovan.

- D13. Föreskrift C12 utgör inte hinder för tillfällig skyltning i samband med organiserade tävlingar eller arrangemang som givits tillstånd enligt föreskrift C15.
- D14. Föreskrift C4, C6 och C7 utgör inte hinder för organiserade tävlingar eller arrangemang som givits tillstånd enligt föreskrift C15.

Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Kommunen erinrar om att oavsett nämnda undantag kan prövning enligt annan lagstiftning eller andra bestämmelser i miljöbalken erfordras.

Ärendets beredning

Länsstyrelsen arbetade under hela 1990-talet med att få till stånd ett statligt naturreservat för hela Igelbäckens dalgång, efter en hemställan från Naturhistoriska riksmuseet 1988 om skydd för Igelbäcken. Remissförslag för ett statligt naturreservat var ute under 1998, men efter överläggningar med de fyra kommunerna längs Igelbäcken drev dessa istället vidare ärendet för att bilda varsitt kommunalt naturreservat. Ett förslag till kommunalt bildande av reservat i Järfälla var ute på remiss under 2004.

Kommunstyrelsen i Järfälla beslutade 2015-12-14 att ge tekniska nämnden i uppdrag att inleda bildningsprocessen av naturreservat vid Igelbäcken.

2016 arbetade Ekologigruppen på kommunekologens beställning med ett programförslag för reservatsbildning. 2017 påbörjades arbetet med beslut och skötselplan för Norra Igelbäckens naturreservat.

Beslut och skötselplan skickades på samrådsremiss till sakägare, myndigheter och andra berörda under perioden 2 oktober till 10 november 2017. Förslaget har delgivits sakägarna. Information om samrådet har sänts till sakägare och övriga identifierade intressenter i brev. Drygt 25 yttranden inkom över förslaget till naturreservat. Remissinstanserna var alla positiva till att ett naturreservat inrättas men framförde också olika synpunkter på förslaget. Efter samrådet har förslaget bearbetats utifrån inkomna synpunkter och avvägningar och justeringar har gjorts i förslag till beslut och i skötselplan. I dokumentet "Sammanställning remissrunda Norra Igelbäckens naturreservat, 2018-01-30" redovisas inkomna synpunkter och bygg- och miljöförvaltningens bedömning och avvägning av dessa.

Efter fastställande i kommunfullmäktige ska beslutet kungöras i ortstidning samt i kommunens författningssamling på www.jarfalla.se. Det kommer även att meddelas i lokalpress. Besvärstiden, 21 dagar, räknas efter kungörelsedag i ortstidning (enligt 27 § FOM), se även <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19770654.htm>

Motivering av beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ska miljöbalken tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får kommunen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, samt även för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken, följer att det i beslutet ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Enligt paragrafens tredje stycke får kommunen meddela beslut om nya inskränkningar eller nya skäl för naturreservat om det behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får kommunen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken gäller att vid prövning av frågor om skydd av områden skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda

mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 7 kap. 30 § första stycket miljöbalken jämfört med 22 § första meningen förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får kommunen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet.

Planer och förordnanden m.m.

Naturreservatet omfattas inte i nuläget av några gällande detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Naturreservatet berör en del av Järvakilen och ligger söder om det område som av Naturvårdsverket har utpekats som Riksintresse för friluftsliv, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

I enlighet med länsstyrelsens i Stockholms läns beslut 1999, förordnande om strandskydd med anledning av ändring i naturvårdslagen, finns inget strandskydd för Igelbäcken i Järfälla idag. 1999 års beslut bekräftade de tidigare besluten från 1977, 1980 och 1982 om strandskydd i länet, vari Igelbäcken i Järfälla undantogs från strandskydd.

I kommunens *Översiktsplan, nu till 2030*, (Kf 2014-06-02), anges området för reservatet som ett grönområde med prioriterade ekologiska landskapssamband där det också passerar tunnelbana och cykelstråk med regional funktion. I kommunens *Program för Barkarbystaden* (Kst 2014/312, 2016-01-27) anges att reservatsområdet ska vara ett öppet grönt stråk som måste bevaras längs Igelbäcken för att Järvakilen ska kunna behålla sin biologiska funktion.

Järfälla kommun har pekat ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (*Ekologiskt känsliga områden i Järfälla kommun*, Miljö- och stadsbyggnadskontoret, augusti 1996.).

I kommunens *Grönplan för Järfälla* (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997) anges bl.a. att det oskyddade området vid Igelbäcken behöver förbättras i sin funktion som spridningskorridor. I *Vattenplan för Järfälla* (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997) anges bl.a. vikten av biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken.

Naturreservatet berör en del av det öppna kulturlandskapet vid Säby-Järvafältet som i kommunens *Kulturmiljöplan för Järfälla* (2001) har pekats ut som en kulturhistoriskt värdefull miljö.

Naturreservatet ingår i programmet för skydd av tätortsnära natur, *Aldrig långt till naturen - skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen* (Länsstyrelsens rapport 2003:20), som togs fram 2003 i ett samarbete mellan kommunerna och Länsstyrelsen i Stockholms Län.

I rapporten *Svaga samband i Stockholmsregionens gröna kilar* (Tillväxt, miljö och regionplanering, Stockholms läns landsting 2012) är reservatet utpekats som ett grönt svagt samband av klass 1.

Beskrivning av området

Geologiska bevarandevärden

Reservatet ligger i det mellansvenska sprickdalslandskapet. Bergshöjder och dalgångar antas ha uppstått genom att berggrunden utsatts för högt tryck, så att sprickor och förskjutningar bildats. Vittring och erosion har sedan gröpt ur sprickorna till dalgångar. Berggrunden utgörs av yngre granit och pegmatit samt gnejsgranit. Moräntäcket är tunt och överlagras till stora delar av finare sediment och är synligt främst i anslutning till berghällar. Postglacial lera täcker den lägre terrängen i området. I Igelbäcksdalen förekommer moränryggar, så kallade De Geer-moräner. De har bildats där iskanten mötte vattnet. När isen rörde sig fram över botten förde den med sig material och vid gränsen där isen släppte kontakten med botten avlagrades materialet. Dessa moräner anses ha högt naturvetenskapligt bevarandevärde.

Figur 1. Jordartskarta som visar på De Geer-moräner inom det aktuella området. Pilarna pekar på de blå streckade delar som är De Geer-moräner. Karta från SGU.

Kulturhistoriska bevarandevärden

De många fornlämningarna på Järvafältet avslöjar att området varit bebott av människor åtminstone sedan bronsålder (ca 1800 f.v.t.–500 f.v.t.). Under äldre järnålder, för ca 2000 år sedan, förändrades samhället och troligen etablerades de byar som kan ses idag under den här tiden. Under järnåldern fanns bosättningar bland annat vid Håga och Hästa inom området.

Vid järnålderns slut på 1000-talet var vattennivån ungefär fem meter högre än idag. Igelbäcken var en av flera vattenleder som kopplade samman Östersjön med de inre delarna av landet.

Bosättningsstrukturen och jordbrukskaraktären har troligen varit i stort sett oförändrad från senare delen av järnåldern fram till 1800-talet, då jordbruksreformer, effektivisering av jordbruket och industrialisering innebar genomgripande förändringar av landskapet och samhällsstrukturen. I början av 1900-talet flyttade Stockholms garnison sitt militära övningsfält från Gärdet och köpte istället gårdarna på Järvafältet för att anlägga ett stort övningsområde.

Figur 2. Karta från 1917 med reservatet inritat.

Området började användas som flygfält redan omkring 1915, åren fram till 1936 användes fältet både till civilt och militärt flyg. Men i och med att F8 etablerades 1938 blev det ett renodlat militärt flygfält. Mycket av de anläggningar som finns i området anlades redan under 1920-talet, men arbetet med anläggningar intensifierades under åren 1934-38 i samband med etableringen av Svea flygflottilj F8. Vid de militära anläggningsarbetena förstördes och skadades ett antal fornlämningar i området. F8 lades ner 1974 varvid Barkarby flygklubb nyttjade flygfältet i 36 år innan de avvecklade sin verksamhet från området. Även övriga delar av Järvafältet påverkades i viss mån av den militära verksamheten. Jordbruksverksamheten fortsatte i området eftersom landskapet skulle upplevas autentisk för de militära övningarna. Det är delvis tack vare den militära eran som området har behållit sin agrara 1800-talskaraktär. Det enskilt mest iögonfallande minnet av de många åren av militär verksamhet inom området är den

närmare 40 meter breda rullbana som sträcker sig genom reservatet som en påminnelse om ett konfliktfyllt 1900-tal.

Beslut Norra Igelbäckens
Naturreservat
Beslutversion
2018-01-30

Biologiska bevarandevärden

Norra Igelbäckens naturreservat ligger i Järvakilen, en långsträckt grön kil som sträcker sig från Stockholms innerstad och Lidingö ut till Sigtuna längs Mälaren. Kilen har utpekade värden som ekologiskt spridningssamband för arter knutna till ädellövträd, gamla barrskogar, betesmarker och vattenmiljöer. Grönstrukturen i Järvakilen ger möjligheter för arter att röra sig i landskapet mellan de exploaterade områdena längs Mälarbanan och Ostkustbanan vilket ger en stor biologisk mångfald av betydelse för hela norra delen av Stockholm.

Landmiljöerna kring Igelbäcken med sina bryn och åkerholmar gör att området har potential att hysa flera olika arter av reptiler och groddjur.

Igelbäcken rinner genom reservatet och sträcker sig från Säbysjön i norr till Edsviken i Solna. Bäckens är ett av länets mest fisktäta vattendrag och hyser den tidigare rödlistade fisken grönlång, vars förekomst i Igelbäcken är den enda i Uppland, den är dock ej påträffad i norra delen av bäcken. Andra påträffade fiskarter är öring, gädda, abborre, mört, sutare och ruda. Bäckens har höga naturvärden kopplade till sig och är ett av de mest skyddsvärda vattendragen i Stockholmsområdet.

Igelbäcken

Bäckens lopp genom reservatet är utträdad och delvis kulverterad under det före detta flygfältet. Igelbäcken är en så kallad vattenförekomst enligt EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) och omfattas därmed av miljö kvalitetsnormer. Igelbäcken uppnår år 2017 god ekologisk status och det är av största vikt att långsiktigt säkra god vattenkvalitet och flöden i bäcken. Järfälla kommun har pekat ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO).

Gräsmarker

För fågellivet är de stora gräsmarkerna värdefulla. På flygfältsområdet häckar och rastar ett flertal rödlistade arter. Gräsmarkerna hyser få kärlväxtindikatorarter. Ingen plöjning eller gödsling sker dock längre. På lång sikt kan slåtter- och betesgynnade arter komma tillbaka.

Åkerholmar och bryn

Åkerholmarna i området är av skiftande karaktär. I söder finns en blandskogsholme med uppvuxen gran, tall och asp, intill denna finns en åkerholme med äldre askar.

Skogsmiljöer

Reservatet utgörs som tidigare nämnts av ett öppet landskap. Förutom de dungar som växer på åkerholmarna och längs Igelbäcken finns ett litet skogsområde intill hangarerna vid rullbanans östra ände. Det domineras av ett relativt glest bestånd av asp med enstaka större ek och tall. Ytterligare ett mindre skogsområde finns längst i söder mellan Norrviksvägen och Akallälken vid Hästa gamla bytomt.

Bevarandevärden för friluftsliv

Naturreservatet är omgivet av en natur- och kulturmiljö med höga och varierade rekreative värden. Området för naturreservatet utgörs av tätortsnära stora, öppna ytor. Flygfältet omges av öppna gräsmarker med åkerholmar och övergår i beteshagar i norr. De flesta andra stora, öppna platser i Stockholmsområdet har idag bebyggts, vilket gör platsen attraktiv för aktiviteter som kräver stora öppna ytor.

Norra Igelbäckens naturreservat är en ovärderlig pusselbit för att säkra ett sammanhängande rekreative område längs hela Igelbäckens dalgång. Platsen rymmer många kvaliteter och funktioner idag som det finns behov av att bevara.

Bedömning

Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av tätortsnära natur. Skyddet behövs också för att bevara den skyddsvärda Igelbäcken, samt för att säkra en viktig del i Järvakilens svaga gröna ekologiska samband.

Skyddet av Norra Igelbäckens naturreservat bidrar till att uppnå flera nationella miljö kvalitetsmål. Riksdagen beslutade år 2010 om målstrukturen för det svenska miljöarbetet, med ett generationsmål, flera etappmål och miljö kvalitetsmål. Skyddet av Norra Igelbäckens naturreservat berör särskilt miljö kvalitetsmålen "Levande Sjöar och vattendrag" samt "Ett rikt växt- och djurliv" och "God bebyggd miljö". För miljö kvalitetsmålet "Levande Sjöar och vattendrag" anges bland annat att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. För miljö kvalitetsmålet "Ett rikt växt- och djurliv" anges bland annat att "arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas". För miljö kvalitetsmålet "God bebyggd miljö" anges att "städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas."

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFs) som antagits av landstingsfullmäktige (R 2010:5), där svaga samband i Stockholms gröna kilar pekas ut, finns området som utgör Norra Igelbäckens naturreservat utpekade. Detta motiverar Norra Igelbäckens värde som bärare av centrala, regionala ekologiska värden och funktioner samtidigt som naturreservatet har ett strategiskt tätortsnära läge invid den expanderande Barkarbystaden.

Järfälla kommun bedömer att skogsbruk, andra arbetsföretag eller anläggningar som inte går att förena med bevarande av områdets värden inte ska tillåtas inom reservatet. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden och det tätortsnära rörliga friluftslivet. Det är därför enligt Järfälla kommuns bedömning ett område som bör skyddas som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Att så sker bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdena enligt 3 kap. miljöbalken.

I reservatsbildningsprocessen ingår att i alla frågor göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen med utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet eller inskränkningen, och den belastning som förbudet eller inskränkningen har för den enskilde. Vid denna avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, har Järfälla kommun funnit att naturreservatets avgränsning och de inskränkningar som gjorts i rätten att använda mark- och vattenområden (föreskrifterna) är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet.

Järfälla kommun bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och för allmänhetens tätortsnära friluftsliv är så stora att de överväger de negativa effekter som kan uppstå för allmänheten och för berörda fastighets- och sakägare.

Naturreservat bedöms vara den lämpligaste skyddsformen.

Upplysningar

Järfälla kommun kan med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med reservatets syfte (7 kap. 26 § miljöbalken). Enligt 7 kap. 7 § sista stycket miljöbalken gäller att beslut om dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning i naturreservatet eller i något annat område.

Järfälla kommun ska bedriva tillsyn över naturreservatet. I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs.

Av 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken följer bland annat att det kan medföra straffansvar att orsaka skada i eller bryta mot föreskrift som meddelats för ett naturreservat.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Järfälla kommun enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom skogsbruk förbjuds enligt föreskrifterna ska inte bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ skogsvårdslagen (1979:429) tillämpas inom naturreservatet, i enlighet med 3 § samma lag. Det innebär bland annat att eventuella vindfällen och stormskadad skog ska kunna lämnas kvar, i syfte att bevara och gynna biologisk mångfald.

Åtgärderna avfasning av kantzonen runt Igelbäcken samt borttagning av kulvert och restaurering av kulverterad sträcka kan vara anmälningspliktig vattenverksamhet. Anmälan görs till enheten för miljöskydd, Länsstyrelsen Stockholm.

I reservatet gäller också övriga bestämmelser till skydd för naturmiljön. Bland dessa kan nämnas följande:

Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).

EU:s förordning (1143/2014) om invasiva främmande arter. För att skydda miljön och samhället mot utbredningen och skadorna av invasiva främmande arter finns bestämmelser kring förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Enligt den är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på den s.k. unionsförteckningen över invasiva främmande arter. Signalkräfta och jätteloka är exempel på arter som är upptagna i förteckningen.

Förbudet mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § i miljöbalken.

Fornlämningar

Inom reservatet finns registrerade fornlämningar. Information om kända fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar inhämtas i Riksantikvarieämbetets Fornsök: <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>.

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Till varje fornlämning hör ett område på marken som behövs för att bevara den och för att ge den tillräckligt med utrymme med hänsyn till dess art och betydelse (fornlämningsområde). Inom detta område gäller Kulturmiljölagens bestämmelser om skydd för fornlämningar. Dessa innebär bland annat att det fordras tillstånd för att rubba, gräva ur, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Enligt kulturmiljölagen (1988:950) skall enskilda såväl som myndigheter visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete skall se till att skador på kulturmiljön såvitt möjligt undviks och begränsas. Bestämmelserna är tillämpliga på övriga kulturhistoriska lämningar.

Om en fornlämning påträffas vid eventuella byggnationer eller dylikt inom reservatet så ska arbetet i enlighet med 2 kap. 10 § i kulturmiljölagen omedelbart avbrytas. Den som leder arbetet ska omedelbart anmäla förhållandena hos Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Hur man överklagar

Var ska beslutet överklagas

Kommunfullmäktiges beslut kan skriftligen överklagas till länsstyrelsen Stockholm.

Hur man utformar sitt överklagande m.m.

I skrivelsen ska du

- tala om vilket beslut du överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer, t.ex. genom att skriva kommunfullmäktiges beslutsdatum och paragrafnummer.

- redogöra för hur du anser att beslutet ska ändras.

Du bör också redogöra för varför du anser att kommunfullmäktiges beslut är felaktigt.

Övriga handlingar

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din ståndpunkt, så bör du skicka med det.

Var inlämnas överklagandet

Din skrivelse ska inlämnas eller skickas till **kommunen** och inte till länsstyrelsen Stockholm. Ange postadress: Järfälla kommun, 177 80 Järfälla. Kommunen skickar sedan skrivelsen vidare till Länsstyrelsen Stockholm.

Tid för överklagande

Kommunen måste ha fått din skrivelse inom tre veckor från den dag beslutet kungjorts i ortstidning, annars kan ditt överklagande inte tas upp.

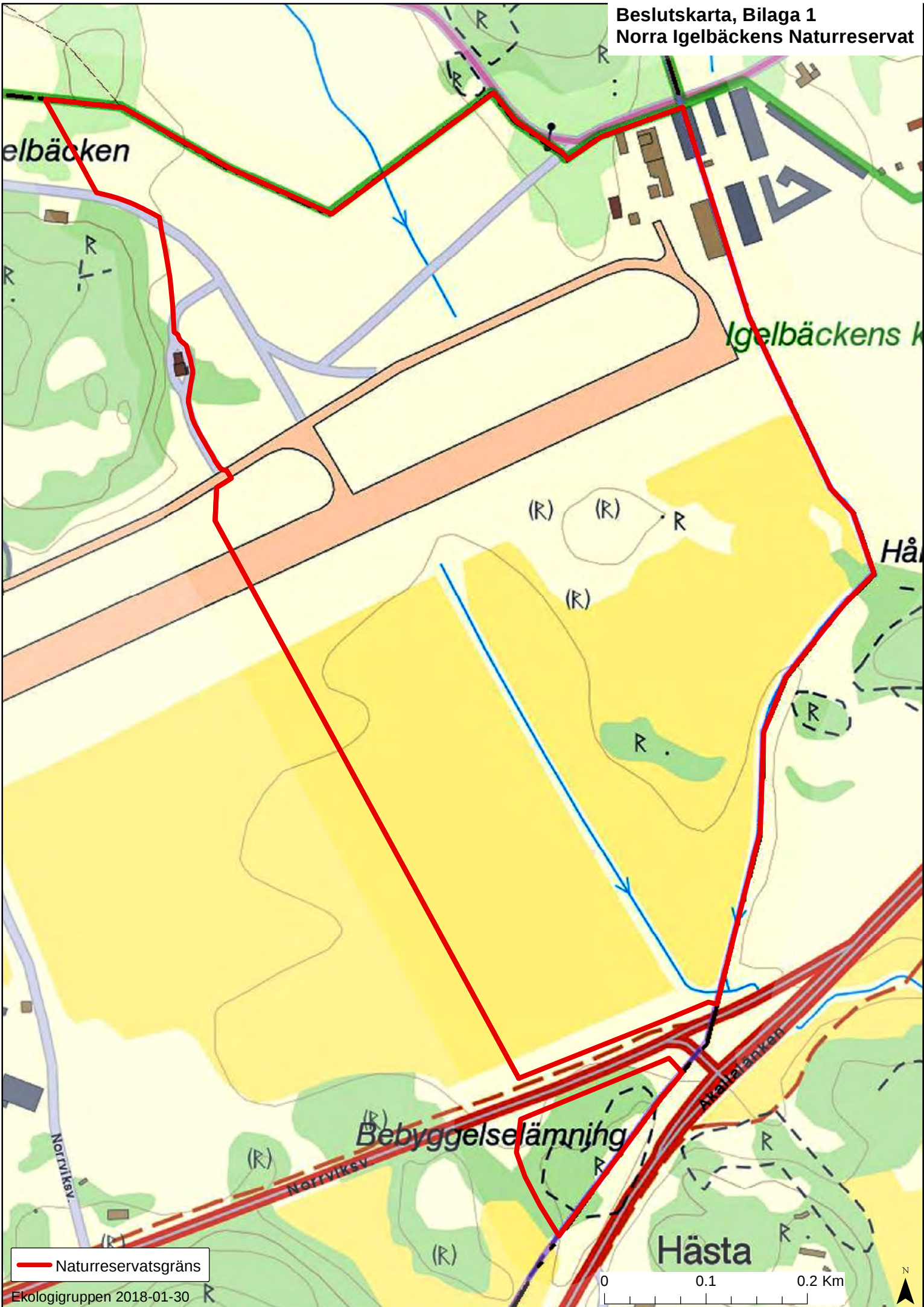
Underteckna överklagandet

Din skrivelse ska undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress och telefonnummer. Du kan anlita ombud att sköta överklagandet åt dig. Behöver du veta mer om hur du ska gå till väga, så ring eller skriv till kommunen.

Beslutet har fattats av kommunfullmäktige i Järfälla. I ärendet, som har handlagts och föredragits i tekniska nämnden av kommunekolog Katarina Ekestubbe, har även biologerna Klas Andersson och Per Collinder samt landskapsarkitekterna Anna Maria Larson och Emma Hammarström deltagit.

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Skötselkarta
5. Friluftslivskarta
6. Zonkarta
7. Zonkarta för möjligt fördröjningsmagasin för dagvatten under rullbanan

— Naturreservatsgräns

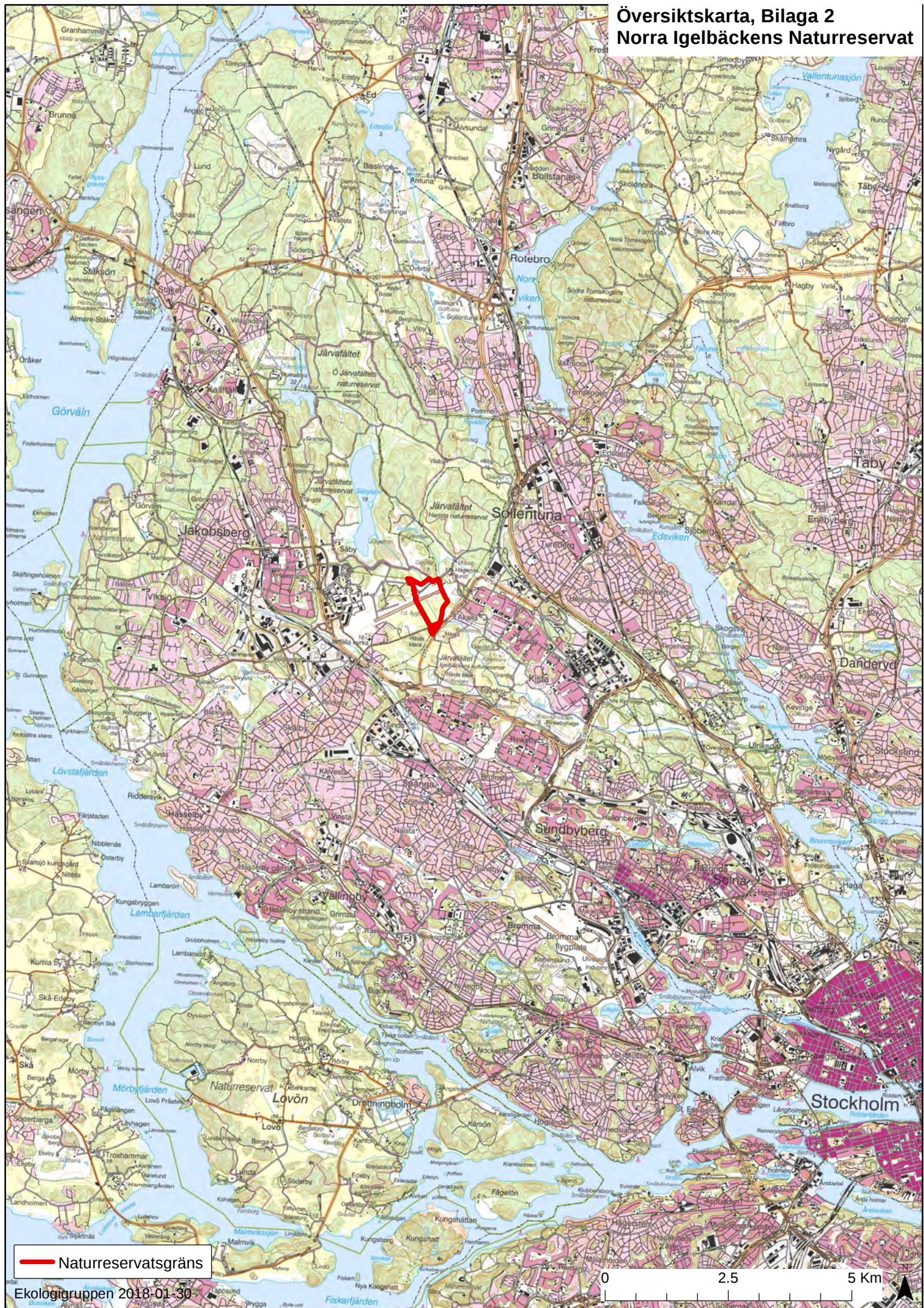
Ekologigruppen 2018-01-30

0 0.1 0.2 Km

Översiktskarta, Bilaga 2

Norra Igelbäckens Naturreservat

2018-01-30

SKÖTSELPLAN

NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT

JÄRFÄLLA

Beställning: Järfälla Kommun, Katarina Ekestubbe kommunekolog
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2018-01-30
Uppdragsansvarig: Per Collinder
Medverkande: Klas Andersson, Anna Maria Larson, Emma Hammarström
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 7353

Innehåll

SKÖTSELPLAN	1
Innehåll	3
BESKRIVNINGSDDEL	4
1. Beskrivning av bevarandevärdena	4
1.1 Administrativa data	4
1.2 Planer och förordnanden m.m.	4
1.3 Områdets bevarandevärden	5
1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden	6
1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden	7
1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv	8
1.4 Källförteckning	9
PLANDEL	10
2.1. Syftet med naturreservatet	10
2.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	12
Skötselplanens skötselområde 1: Igelbäcken samt del av Djupanbäcken	13
Skötselplanens skötselområde 2: Våtmark	14
Skötselplanens skötselområde 3: Hävdpräglade holmar och brynmiljöer	15
Skötselplanens skötselområde 4: Blandskogsparti samt blandskogsbevuxen åkerholme	15
Skötselplanens skötselområde 5: Lövskog av hagmarkskaraktär	16
Skötselplanens skötselområde 6: Gräsmarker	17
Skötselplanens skötselområde 7: Byggnader i rullbanans östra del:	18
Skötselplanens skötselområde 8: Information och friluftsliv	18
3. Uppföljning och tillsyn	20
3.1 Uppföljning av skötselåtgärder	20
3.2 Uppföljning av bevarandemål	21
4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	21
5. Revidering	22

BESKRIVNINGSDDEL

I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de ska ligga till grund för dess vård och skötsel. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Förvaltare för naturreservatet är tekniska nämnden i Järfälla kommun och tillsynsmyndighet för reservatet är miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Norra Igelbäckens Naturreservat
Län	Stockholms Län
Kommun	Järfälla kommun
Arealer:	Total areal 44,1 ha
Naturtyper:	Mindre vattendrag 0,1 ha Ängsmark 2,6 ha Trädklädda betesmarker 1,2 ha Öppen gräsmark 34,1 ha Barrskog 1,8 ha Övrig mark 4,3 ha
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Mindre vattendrag
Strukturer	Död ved, stenrösen,
Arter	Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>) (EN) Gulspurv (<i>Merula citrinella</i>) (VU) Ängsplärka (<i>Anthus pratensis</i>) (NT) Sånglärka (<i>Alauda arvensis</i>) (NT) Buskskvätta (<i>Saxicola rubetra</i>) (NT) Tallticka (<i>Phellinus pini</i>) (NT) Backsmörblomma (<i>Ranunculus polyanthemos</i>) (NT)
Friluftsliv	Tätortsnära rekreationsvärden
Bebyggelse och anläggningar	Rullbana och taxibanor, VA-ledningar, ledningar, byggnader kring hangarer samt hangarer.

1.2 Planer och förordnanden m.m.

Naturreservatet omfattas inte i nuläget av några gällande detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Naturreservatet berör en del av Järvakilen och ligger söder om det område som av Naturvårdsverket har utpekats som Riksintresse för friluftsliv, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

I enlighet med länsstyrelsens i Stockholms läns beslut 1999, förordnande om strandskydd med anledning av ändring i naturvårdslagen, finns inget strandskydd för Igelbäcken i Järfälla idag. 1999 års beslut bekräftade de tidigare besluten från 1977, 1980 och 1982 om strandskydd i länet, vari Igelbäcken i Järfälla undantogs från strandskydd.

I kommunens *Översiktsplan, nu till 2030*, (Kf 2014-06-02), anges området för reservatet som ett grönområde med prioriterade ekologiska landskapssamband där det också passerar tunnelbana och cykelstråk med regional funktion. I kommunens *Program för Barkarbystaden* (Kst 2014/312, 2016-01-27) anges att reservatsområdet ska vara ett öppet grönt stråk som måste bevaras längs Igelbäcken för att Järvakilen ska kunna behålla sin biologiska funktion.

Järfälla kommun har pekat ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (*Ekologiskt känsliga områden i Järfälla kommun*, Miljö- och stadsbyggnadskontoret, augusti 1996.).

I kommunens *Grönplan för Järfälla* (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997) anges bl.a. att det oskyddade området vid Igelbäcken behöver förbättras i sin funktion som spridningskorridor. I *Vattenplan för Järfälla* (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997) anges bl.a. vikten av biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken.

Naturreservatet berör en del av det öppna kulturlandskapet vid Säby-Järvafältet som i kommunens *Kulturmiljöplan för Järfälla* (2001) har pekats ut som en kulturhistoriskt värdefull miljö.

Naturreservatet ingår i programmet för skydd av tätortsnära natur, *Aldrig långt till naturen - skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen* (Länsstyrelsens rapport 2003:20), som togs fram 2003 i ett samarbete mellan kommunerna och Länsstyrelsen i Stockholms Län.

I rapporten *Svaga samband i Stockholmsregionens gröna kilar* (Tillväxt, miljö och regionplanering, Stockholms läns landsting 2012) är reservatet utpekad som ett grönt svagt samband av klass 1.

1.3 Områdets bevarandevärden

1.3.1 Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet präglas av den tidigare användningen som militär flygplats. På båda sidor om den asfalterade rullbanan breder vida gräsmarker ut sig. De sköts med slätter, förutom i den norra delen av det blivande reservatet som betas. Några mindre åkerholmar finns i reservatet.

Genom reservatet rinner Igelbäcken som kantas av en al- och salixridå. I norr och i söder rinner den i ett uträtat lopp, medan den under landningsbanan är kulverterad. Landmiljöerna kring Igelbäcken med sina bryn och åkerholmar gör att området har potential att hysa fler olika arter av reptiler och groddjur.

Naturreservatet ligger i Järvakilen, en långsträckt grön kil som sträcker sig från Sigtuna längs Mälaren ner till Stockholms innerstad och Lidingö. Kilen har utpekade ekologiska värden som spridningssamband för arter knutna till ädellövträd, gamla barrskogar, betesmarker och vattenmiljöer. Grönstrukturen i Järvakilen ger möjligheter för arter att röra sig i landskapet mellan de exploaterade områdena längs Mälarbanan och Ostkustbanan, vilket ger en stor biologisk mångfald av betydelse för hela norra delen av Stockholm.

Igelbäcken

Igelbäcken rinner genom reservatet och sträcker sig från Säbysjön i norr till Edsviken i Solna. Bäckens lopp genom reservatet är ett av länets mest fisktäta vattendrag och hyser den tidigare rödlistade fisken grönlång, vars förekomst i Igelbäcken är den enda i Uppland. Den är dock ej påträffad i den norra delen av bäcken. Andra påträffade fiskarter är öring, gädda, abborre, mört, sutare och ruda. Höga naturvärden är kopplade till bäcken som är ett av de mest skyddsvärda vattendragen i Stockholmsområdet.

Bäckens lopp genom reservatet (skötselområde 1a, bilaga 4) är uträtad och kulverterad under rullbanan för det före detta flygfältet. Igelbäcken är en så kallad vattenförekomst enligt EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) och omfattas därmed av miljökvalitetsnormer. Igelbäcken uppnår 2017 god ekologisk status och det är av största vikt att långsiktigt säkra en god vattenkvalitet i bäcken. Järfälla kommun har pekat ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO).

Gräsmarker

För fågellivet är de stora gräsmarkerna värdefulla (skötselområde 6, Bilaga 4). På flygfältsområdet häckar ett flertal rödlistade arter som buskskvätta, gulsparv, sånglärka

och ängspiplärka. Ett flertal rödlistade fågelarter knutna till gräsmarker rastar också på fältet, exempelvis fjällvråk, vinterhämpling, rödstrupig pipitär och storspov. Fåglar som häckar och uppehåller sig i och kring Säbysjön nyttjar i varierande grad den öppna marken för födosök och förflyttning i landskapet. Gräsmarkerna är i dagsläget botaniskt triviala och hyser få kärlväxtindikatorarter. Ingen plöjning eller gödsling sker dock längre och på längre sikt kan slätter- och betesgynnade arter komma tillbaka.

Åkerholmar och bryn

Åkerholmarna i området är av skiftande karaktär. I söder finns en blandskogsholme med uppvuxen gran, tall och asp. Här har den rödlistade taltickan återfunnits vid inventeringar (område 4b, bilaga 4). I anslutning till blandskogsholmen växer äldre askar. Håga bytomt (område 3a, bilaga 4) är en gräsbevuxen kulle av hävdkaraktär med unga triviala lövträd. Här växer den rödlistade backsmörblomman (NT), som är en indikatorart för artrika betesmarker.

Skogsmiljöer

Reservatet utgörs av ett öppet landskap. Förutom de dungar som växer på åkerholmarna och längs Igelbäcken finns ett mindre skogsområde intill hangarerna vid rullbanans östra ände (område 5, bilaga 4). Det domineras av ett relativt glest bestånd av asp med enstaka större ek och tall. Lövskogsområdet är avgränsat av Skogsstyrelsen som naturvärde lövskogslund/hagmarksskog 2002 (N 3419-2002). Ytterligare ett mindre skogsområde finns längst i söder mellan Norrviksvägen och Akallälken vid Hästa gamla bytomt. Detta skogsområde är bevuxet med blandskog (område 4a, bilaga 4).

Våtmark

I ett parti i den sydvästra delen av naturreservatet ligger en sänka som till stora delar avvattnas genom det dike som löper i den södra delen. Detta område svämmas under våren över och bildar en flack våtmark. Sommartid är området uttorkat (skötselområde 2, bilaga 4).

1.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Landskapets historia

Det som främst karaktäriserar Järvafältet och ger det dess höga upplevelsevärden är den öppna dalgången runt Igelbäcken som ramas in av lövkantade bryn. Såväl i Västra Järvafältets naturreservat som i angränsande reservat är det än idag möjligt att på landskapsnivå uppleva historiska strukturer och stråk, såsom den historiska markanvändningen, vägnätet, bebyggelsen och den gamla vattenleden i Igelbäcken. Det är unikt att ett välbevarat odlingslandskap finns kvar så centralt i en storstadsregion.

De många fornlämningarna på Järvafältet avslöjar att området varit bebott av människor åtminstone sedan bronsålder (ca 1800 f.v.t.–500 f.v.t.). Under äldre järnålder, för ca 2000 år sedan, förändrades samhället. Troligen etablerades de byar som kan ses idag under den här tiden. Under järnåldern fanns bosättningar bland annat vid Håga och Hästa.

Vid järnålderns slut på 1000-talet var vattennivån ungefär fem meter högre än idag. Igelbäcken var en av flera vattenleder som kopplade samman Östersjön med de inre delarna av landet.

Bosättningsstrukturen och jordbrukskaraktären har troligen varit i stort sett oförändrad från senare delen av järnålder fram till 1800-talet, då jordbruksreformer, effektivisering av jordbruket och industrialisering innebar genomgripande förändringar av landskapet och samhällsstrukturen. I början av 1900-talet flyttade Stockholms garnison sitt militära övningsfält från Gärdet och köpte istället gårdarna på Järvafältet för att anlägga ett stort övningsområde.

Håga gamla tomt

Håga gamla bytomt (vid område 3a, bilaga 4) är en förhistorisk bosättning och kan räknas till en av de mest intressanta i området. Invid bytomten ligger ett gravfält som är

skadat av militära aktiviteter, men rester av gravanläggningarna kan ännu finnas kvar under markytan. Gravfältet är senast anlagt på 1000-talet, men förmodligen är det ännu äldre.

Håga nämns som bebyggelseplats, första gången år 1538, vilket tyder på att byn hade medeltida ursprung. Byn genomgick storskifte 1767. På sockenkartan från tidigt 1800-tal finns endast en bebyggelseenhet kvar i den norra delen av bytomten. Under 1800-talet fick det småskaliga jordbrukslandskapet lämna plats för det mer storskaliga och markerna där Håga by låg började brukas under Hägerstalund på 1820-talet.

Hästa gamla bytomt

I de södra delarna av reservatet (vid område 4a, bilaga 4) ligger en äldre bytomt som består av en husgrund som kan dateras till sen medeltid.

Häradsvägen

Norr om rullbanan löper en del av ett gammalt vägsystem som idag är en av Järfällas äldsta bevarade vägsträckningar (se bilaga 5). Vägen korsar Igelbäcken via den stenbro som går över bäcken. Bron är svårdaterad och har under senare tid fått både räcken och förstärkningar.

Flygfältets historia

Barkarbyfältet började användas som flygfält redan omkring 1915. Fram till Bromma flygfälts invigning 1936 användes det både för militära och civila ändamål, men då F8 etablerades 1938 blev det fortsättningsvis ett militärt flygfält. Anläggningsarbetena för flygfältet påbörjades under 1920-talet. De mer omfattande arbetena genomfördes dock mellan åren 1934-1938 inför etableringen av Svea flygflottilj F8 Barkarby. I samband med anläggandet av flygfältet grävdes flera gravfält ut och togs bort.

Förutom byggnaderna utgörs de mest påtagliga spåren från den militära eran av rullbanan och de kringliggande taxibanorna. Rullbanan sätter en tydlig prägel på landskapet och dominerar idag över Igelbäckens sträckning och riktning i landskapet. Försvarsmaktens långa närvaro i området är en viktig del av platsens kulturhistoria.

1.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Reservatet ligger i det mellansvenska sprickdalslandskapet. Bergshöjder och dalgångar antas ha uppstått genom att berggrunden utsatts för högt tryck, så att sprickor och förskjutningar bildats. Vittring och erosion har sedan gröpt ur sprickorna till dalgångar. Berggrunden utgörs av yngre granit, pegmatit och gnejsgranit. Berget går i dagen vid höjdparter. Moräntäcket är tunt och överlagras till stora delar av finare sediment och är synligt främst i anslutning till berghällar. Postglacial lera täcker den lägre terrängen i området.

Den senaste inlandsisen som började breda ut sig för ca 120 000 år sedan täckte norra Europa ned till trakten av Hamburg. Detaljerna i Sveriges naturlandskap, både i det fasta berget och i jordtäcket, har till stor del formats av inlandsisen eller dess smältvatten. Den upp till 3 km tjocka isen tog med sig löst material och slipade fram släta rundhällar i landskapet. Isrörelsen i Igelbäckens dalgång var ungefär i nord-sydlig riktning och därför påträffas rundhällar på nordsidan, medan läsidan som vette åt söder ofta är brant och hackig.

När isen började dra sig tillbaka för ca 20 000 år sedan var den full med allt från bergmjöl till stora stenblock och detta material avlagrades som morän. I Igelbäcksdalen förekommer moränryggar, så kallade De Geer-moräner. Dessa moräner bildades när isen rörde sig fram över botten och förde med sig material. Vid gränsen där isen släppte kontakten med botten avlagrades materialet. De Geer-moräner anses ha högt naturvetenskapligt bevarandevärde.

När isen helt hade dragit sig tillbaka från Stockholmsområdet för ca 10 000 år sedan hade isens väldiga tyngd pressat ner jordskorpan, i och med avsmältningen påbörjades den landhöjning som ännu pågår. De landområden som först stack upp ur vattnet påverkades av vågornas ursköljning och en stor del av den lösa jorden svallades ur och omlagrades till lägre liggande områden. Det finkornigaste materialet, som svallats ut sedimenterades på djupt vatten som så kallad postglacial lera. Dessa djupa delar bildade vid den fortsatta landhöjningen grunda vikar och insjöar där lerslam tillsammans med organiskt material bildade gyttjelera.

1.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området för naturreservatet utgörs av stora, öppna ytor. Flygfältet omges av öppna gräsmarker med åkerholmar. De flesta stora, öppna platser i Stockholmsområdet har idag bebyggts, vilket gör platsen attraktiv för aktiviteter som kräver stora öppna ytor. Barkarbyfältet lockar också andra målgrupper än vardagsmotionärerna, i och med att rullbanan och de öppna markerna lämpar sig väl för specialiserade aktivitetsutövare.

Naturreservatet angränsar till en natur- och kulturmiljö med höga och varierade rekreationsvärden. Värdena ligger dels i grönområdets inneboende kvalitéer såsom artrikedom, variation, upplevelsevärden och välanvända rörelsestråk för motion och friluftsliv, men också i grönområdets sammanhängande form och läge som en viktig del av Stockholms gröonstruktur.

Järvakilens långsmala kilform gör grönområdet nåbart för många kringboende genom närheten till ett stort antal tunnelbane- och pendeltågsstationer samt busshållplatser längs kilens sträckning från norr till söder. Hela Järvakilen fyller därför en viktig funktion som bostadsnära natur. Det är viktigt att aspekterna tillgång, närhet och hög kvalitet samverkar. Om någon av dessa aspekter saknas uppstår brister i upplevelsen och närboende tar sig inte ut lika ofta i naturen.

Naturreservatet är en ovärderlig pusselbit för att säkra ett sammanhängande rekreationsområde längs hela Igelbäckens dalgång. Platsen rymmer många rekreationskvaliteter och funktioner som det finns behov av att bevara.

1.4 Källförteckning

Aldrig långt till naturen-skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen (Länsstyrelsens rapport 2003:20)

Ekologiskt känsliga områden i Järfälla kommun, Miljö- och stadsbyggnadskontoret, augusti 1996.

Faktablad I 12, De Geer-moräner-tvättbrädesmoräner, *Världsarv i samverkan 63N, Botnia Atlantica*

Fornsök, Riksantikvarieämbetet, www.fmis.raa.se. Hämtat 2017-04-18

Grönplan för Järfälla (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997)

Igelbäcken biotopkartering år 2000, *Länsstyrelsen i Stockholms län*, ISBN 91-7281-026-2

Inventering av dagfjärilar, vildbin och kärlväxter. Gräsmarker i Järfälla kommun 2016. *Calluna* 2016-12-07

Kulturmiljöplan för Järfälla (2001)

Program för Barkarbystaden (Kst 2014/312, 2016-01-27)

Rapport, Biotopkartering vattendrag i Järfälla kommun, 2017 *Ekologigruppen*

Remiss Igelbäckens NR, *Järfälla kommun, Miljö-och Samhällsbyggnadskontoret, 2004*

Rödlistan 2015, *SLU Artdatabanken 2015*

Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 2002 (N 3419-2002)

Svaga samband i Stockholmsregionens gröna kilar (Tillväxt, miljö och regionplanering, Stockholms läns landsting 2012:5)

Vattenplan för Järfälla (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997)

Översiktsplan, nu till 2030, (Kf 2014-06-02)

PLANDEL

2.1. Syftet med naturreservatet

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är att säkra de värdefulla livsmiljöerna i och omkring Igelbäcken, samt att de växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer ska ha gynnsamt tillstånd¹. Syftet är också att återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Syftet är vidare att skydda Igelbäckens flöden och goda vattenkvalitet.

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är också att tillgodose behovet av tätortsnära områden för friluftslivet. Naturreservatet syftar vidare till att säkra en viktig del i ett utpekat svagt ekologiskt samband i den gröna kil som området är en del av.

Syftet ska nås genom:

- Att återskapa en mer naturlig hydrologi i Igelbäcken
 - Biotopförbättrande åtgärder i och kring Igelbäcken samt Djupanbäcken
 - Borttagning av kulvert och återställning av den idag kulverterade delen av Igelbäcken till ett synligt vattenflöde
- Åtgärder som syftar till att gynna den biologiska mångfalden
- Att främja populationer av grönling i Igelbäcken
- Att utveckla en våtmark i och omkring det område i den södra delen av reservatet som idag utgörs av fuktmark
- Att nyttja rent dagvatten² från Barkarbystaden för utveckling av våtmark och för att trygga vattenflöden och vattenkvalité i Igelbäcken
- Att inget skogsbruk bedrivs i området
- Att gynna områdets ekologiska funktion som spridningskorridor för biologisk mångfald och för friluftsliv i den gröna kilen
- Hävd av öppna marker och åkerholmar
- Naturvårdande trädåtgärder, exempelvis hamling av träd, och selektiv slyröjning och trädfällning
- Restaurerings- och berikningsåtgärder som skapar förutsättningar för hög biologisk mångfald
- Areal hårdgjord yta på rullbana samt taxibanor, framförallt i områden öster om Igelbäcken minskas
- Att området görs tillgängligt och kan utvecklas för aktiviteter så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och uppleva de naturmiljöer och kulturmiljövärden som finns i området, bedriva spontanidrott och socialt umgänge
- Åtgärder som främjar reservatets rekreativa värden:
 - Stigar, broar och leder anläggs
 - Friluftslivsanläggningar för besökare anläggs

¹ =Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

² Vad som menas med rent dagvatten är att vattenkvaliteten som ska uppnås är den som anges i kommunens dagvattenriktlinjer samt den vattenkvalitet som gör att miljökvalitetsnormerna i Igelbäcken kan uppnås.

- Placering av anläggningar utformas med kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald
- Anläggningar inom reservatet är väl underhållna
- Åtgärder som skapar möjligheter till pedagogisk verksamhet inom reservatet främjas
- Områdets kulturlämningar från olika tidsepoker tas tillvara och utvecklas

Skötselplan Norra Igelbäckens
Naturresevat
2018-01-30

2.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i 8 skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena (karta bilaga 4) är:

- 1: Igelbäcken samt del av Djupanbäcken
- 2: Våtmark
- 3: Hävdpräglade åkerholmar och brynmiljöer
- 4: Blandskogsparti samt blandskogsbevuxen åkerholme
- 5: Lövskog av hagmarksskaraktär
- 6: Gräsmarker
- 7: Byggnader i områdets östra del
- 8: Information och friluftsliv

Skötselplanens skötselområde 1: Igelbäcken (a) samt del av Djupanbäcken (b) 4,04 hektar

Beskrivning

Igelbäcken (område 1a) är ett vattendrag av alluvial karaktär som inom skötselområdet har ett varierat vattenflöde med både lugna och mer snabbflytande sträckor. Botten är i vissa delar stenig/grusig vilket kan skapa förutsättningar för en god variation av fisk och bottenfauna. Bäckens är starkt påverkad av många år av verksamheter i området och är både rätad och fördjupad. En cirka 270 meter lång sträcka som går under rullbanan är kulverterad. Vid provfiske har abborre, mört och signalkräfta fångats. Bäckens med dess höga vattenkvalitet hyser den skyddsvärda grönlungen längre nedströms Norra Igelbäckens naturreservat. Längs bäcken växer klibbal i olika successioner. Klibbalen bidrar med beskuggning och kontinuerlig tillförsel av död ved och förna. Området har idag inte gynnsam bevarandestatus enligt EU:s naturtypsdefinition för *mindre vattendrag* (3260).

Djupanbäckens sträckning inom naturreservatet (område 1b) går i den sydöstra delen. Bitvis löper bäcken inom naturreservatet och bitvis löper bäcken utanför naturreservatet, i det angränsande kulturresevatet i Stockholms stad. Delar av bäcken är kulverterade och påverkade av rätning och fördjupning.

Målbild

Igelbäcken har återfått en mer naturlig karaktär. Strandzonen är till stora delar trädbevuxen och kontakten mellan omgivande marker och Igelbäcken är av en karaktär som ger möjligheter för bäcken att återigen meandra. Död ved får vara kvar i vattendraget. Med jämna mellanrum svämmas delar av strandzonen över, vilket skapar en naturlig dynamik. Dess rekreativa värden är starka och närheten till vatten är påtaglig när besökaren rör sig i området. Området har gynnsamma förutsättningar för att hysa grönlung. Inom området är negativ påverkan från maskinell jordbruksverksamhet minimal. Vattenflödet i bäcken är god utan tillförsel av dricksvatten.

Skötselåtgärder

Biotopförbättrande åtgärder kan utföras i hela Igelbäcken samt Djupanbäcken. Dessa åtgärder bör utföras etappvis om bevarande av biologisk mångfald och upprätthållande av miljö kvalitetsnormer gynnas av det. Död ved av lämplig kvalitet kan tillföras vattendraget, dels för att skapa fördämningar så områden svämmas över och dels för att styra erosionen. Det är av central vikt att hela tiden sörja för fria vandringsvägar.

Hävd av de områden som bedöms som hävdpräglade ska ske årligen. Eventuell igenväxning av återställda delar hindras genom lämpliga skötselåtgärder.

Det trasiga stängsel som löper väster om bäcken i den södra delen upp till rullbanan tas bort. Städning efter nedskräpning utmed hela sträckan ska utföras.

Avfasning och modellering av kantzonen: inom ca 20m på vardera sidan bäckfåran kan marken fasas ner. Målbild bör vara ett vattendrag som har utrymme att röra sig i sidled och med jämna mellanrum svämma över. Åtgärder för att återställa bäckfåran så att den meandrar bör utföras där det bedöms vara lämpligt med hänsyn till vegetation och omgivande mark. Detta bör utföras på så vis att trädkontinuiteten runt bäckfåran inte bryts.

Trumman i södra delen av bäcken bör åtgärdas genom att den tas bort och ersätts med en bro.

Restaurering av kulverterad sträcka under rullbanan: kulverten behöver inte nödvändigtvis grävas upp om det bedöms lämpligare att anlägga en ny fåra i en annan sträckning än den kulverten har i dagsläget. Om kulverten lämnas ska den pluggas ordentligt. Meandring återskapas om så bedöms möjligt. Vid återställning av den kulverterade delen av Igelbäcken kan ny sträckning dras inom skötselområde 6 om det bedöms lämpligare. Om ny sträckning dras utgör den sträckningen samt en 20 m buffertzon på var sida bäcken skötselområde 1a och sköts som detta. Den gamla sträckningen återförs till skötselområde 6. Utredning bör göras före åtgärden, vilket även innefattar samråd med Länsstyrelsen.

Anläggningar och åtgärder som avser förbättra den ekologiska och rekreativa konnektiviteten i den gröna kilen kan förläggas inom detta skötselområde, exempelvis ekodukt, vilttunnel, nedfart till tunnel under väg.

Inplantering av grönling från nedströms områden i Igelbäcken kan utföras.

Uppföljning:

Beskuggningen av Igelbäcken ska vara minst 80 % på de områden som inte varit kulverterade.

Igelbäcken ekologiska status enligt vattenförvaltningens statusklassning ska inte försämrats.

Skötselplanens skötselområde 2: Våtmark 2,74 hektar

Beskrivning:

I den sydvästra delen av reservatet finns idag en sänka samt ett videbevuxet dike som löper ut i Igelbäcken. Delar av året kan områden stå under vatten.

Målbild:

En myllrande våtmark bidrar till den biologiska mångfalden samtidigt som den fungerar som en naturlig buffert som jämnar ut Igelbäckens flöden. Renat dagvatten från Barkabystaden förs ner i våtmarken, vilket medför att Igelbäcken hela tiden tillförs rent vatten. Goda reproduktionsmöjligheter ska finnas för groddjur. Området nyttjas som naturlig målpunkt för att lära sig mer om limniska miljöer.

Skötselåtgärder:

Området vid sänkan grävs delvis ut för att anlägga våtmarken som på ett naturligt sätt fortsätter ut i Igelbäcken. Inplantering med för området och våtmarksmiljön typisk växtlighet bör ske för att säkerställa våtmarkens ekologiska funktion. För att säkerställa tillräckligt lång uppehållstid för vattnet i våtmarken kan det dike som löper i den södra ändan helt eller delvis läggas igen. Omkring våtmarken bör lämpliga substrat för övervintring av groddjur anläggas (så kallade grodhotell). Skötselåtgärder som röjning av oönskad igenväxningsvegetation, fräsning av tuvor, vattenståndsreglering etc utförs efter behov. Före arbeten med våtmarken bör samråd ske med Länsstyrelsen och en utredning om utformning, storlek och djupförhållanden göras. En besökspunkt invid våtmarken med information och bord kan upprättas.

Anläggningar och åtgärder som avser förbättra den ekologiska och rekreativa konnektiviteten i den gröna kilen kan förläggas inom detta skötselområde, exempelvis ekodukt, vilttunnel, nedfart till tunnel under väg.

Uppföljning:

Våtmarken fungerar som reproduktionslokal för groddjur.

Våtmarken har en för naturtypen varierad växtlighet med lokala arter.

Skötselplanens skötselområde 3 (a-f): Hävdpräglade holmar och brynmiljöer 2,58 hektar

Beskrivning:

Det finns flera mindre åkerholmar av betesmarkskaraktär spridda runtom i området. Dessa hävdades ända in på 1980-talet då nyttjandet övergick till åkerbruk under Järfälla kommun, vilket gjorde att hävden av holmarna söder om rullbanan avbröts. Den största av dessa holmar ligger i området runt Håga gamla tomt (område 3a). Utspritt i det här området ligger stenrösen som i många fall bedöms kunna utgöra vilo- och övervintringsplatser för grod- och kräldjur. På holmen växer hagtorn, gullviva, liten blåkllocka samt de rödlistade arterna ask (EN) och backsmörblomma (NT), vilka alla kan knytas till gamla tiders hävdade marker. Övriga åkerholmar med hävdprägel återfinns väster om Igelbäckens norra del i reservatet (område 3b, c, d) samt direkt öster om Håga gamla tomt (område 3e, f). Den norra holmen utgörs av en mindre åkerholme bevuxen med ask, sälk och asp (område 3b). De östra holmarna har ask, asp, en och slån (område 3e, f). Utöver holmarna finns det i västra delen av reservatet en mindre kil upp mot befintliga angränsande reservat, (område 3d) och utmed den västra kanten finns en brynmiljö som tillförs detta skötselområde (område 3c). Samtliga områden har otillräcklig hävd och utbredd nedskräpning. Vid Håga gamla bytomt finns även ett mindre gödselupplag. Områdena har idag inte gynnsam bevarandestatus enligt EU:s naturtyp *slätterängar i låglandet* (6510).

Målbild:

Marken på åkerholmarna och i brynmiljöerna hävdas åter genom årlig slåtter eller bete. Floran är hävdpräglad och de gamla odlingsrösen framträder tydligt. Brynmiljöerna har en varierad struktur och är inte igenväxande. Åkerholmarna i området har för naturtypen 6510 *slätterängar i låglandet* gynnsam bevarandestatus.

Skötselåtgärder:

Årlig hävd genom bete eller slåtter. Städning efter olika verksamheter som bedrivits i området. Om bete bedöms vara lämpligaste hävdformen kan stängsel uppföras. Viktigt är att beakta det rörliga friluftslivet vid uppförande av stängsel så att det finns självstängande grindar för besökaren att nyttja. Selektiv slyröjning och naturvårdande trädåtgärder utförs då det är motiverat. Exempelvis utglesning av trädskiktet genom att ta bort gran. Röjt eller hugget material tas bort från området utom när enstaka grövre stockar av löv eller tall kan läggas upp i soliga lägen. Hamling av lämpliga träd, förslagsvis ask eller björk. För att stärka upp insektsfaunan knuten till hålträd kan mulmholkar placeras ut inom detta skötselområde.

Uppföljning:

Områdena följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slätterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Skötselplanens skötselområde 4: Blandskogsparti (a) samt blandskogsbevuxen (b) åkerholme 1,81 hektar

Beskrivning:

Skötselområdet består dels av ett mindre blandskogsområde beläget vid Hästa gamla bytomt i de södra delarna av reservatet (område 4a) dels av en åkerholme centralt i reservatet (område 4b). Trädskiktet inom 4a består främst av tall och gran, men det förekommer också asp, sälk, rönn och björk. Inom området förekommer rikligt med lågor. I det östra brynet vid 4a står ett flertal grova sälgar som är en viktig födoresurs för många insekter.

Åkerholmen (4b) är idag bevuxen med äldre blandskog. Trädskiktet domineras av gran och tall. I södra delen av området finns en brynmiljö med slån bärsbuskage. Vid

inventeringar i området har den rödlistade taltickan (NT) återfunnits. Runtom på Åkerholmen finns idag flera mindre avfallsupplag och spår efter en nedbrunnen lägerverksamhet. Sannolikt är det lägerverksamheten som medfört att mängden död ved är lägre 2017 än vid inventeringen som gjordes 2015. Branden medförde att ett flertal granar och minst en tall dog, vilket på sikt skapat substrat för många vedlevande insekter. Vidare finns det ett flertal aspar i den södra delen av området. Området har idag inte gynnsam bevarandestatus för EU:s naturtyp *Trädklädda betesmarker* (9070).

Målbild:

Området har grova tallar och rikligt med lågor i olika nedbrytningsstadier. Luckighet medför att vissa tallar är solbelysta stora delar av dygnet, vilket gynnar flera olika insekter som är knutna till grova solbelysta tallar. Sälgt finns i god omfattning i de östra delarna av området. Hästa gamla bytomt är så pass fri från igenväxningsvegetation att den framträder för besökaren. Området har för naturtypen 9070 gynnsam bevarandestatus

Åkerholmen har förekomst av talticka. Tallar av olika åldrar säkrar kontinuiteten, vilket är en förutsättning för taltickan. Avfallsupplag är bortstädade. Ask förekommer i de östra delarna. Aspar fungerar som boträd för fåglar.

Skötselåtgärder:

Städning efter tidigare verksamheter inom området. Städning och återställning av områden med avfall.

Naturvårdande trädåtgärder och selektiv slyröjning kan utföras. Exempelvis kan gransanerande åtgärder bli aktuella samt åtgärder för att främja tillväxten av stora aspar i den lilla aspdelen. Kulturlämningar kan röjas fram för att öka besöksvärdet.

Anläggningar och åtgärder som avser förbättra den ekologiska och rekreativa konnektiviteten i den gröna kilen kan förläggas inom detta skötselområde, exempelvis ekodukt, vilttunnel, nedfart till tunnel under väg.

Uppföljning:

Talticka förekommer i området.

Asp som har förutsättningar att fungera som boträd för fåglar förekommer.

Skötselplanens skötselområde 5: Lövskog av hagmarkskaraktär 1,22 hektar

Beskrivning:

Området utgörs av ett glest lövskogsområde med inslag av ek och äldre lövträd. I övrigt består trädskiktet främst av ung björk och asp, vilket tyder på att området tidigare har betats. Lövskogsområdet är avgränsat av Skogsstyrelsen som naturvärde lövskogslund/hagmarksskog 2002 (N 3419-2002). Delen inom reservatet är en del av ett större sammanhängande skogsområde som löper vidare norrut. Två vägar går genom området. Området har inte gynnsam bevarandestatus för EU:s naturtyp *trädklädda betesmarker* (9070).

Målbild:

Området har hagmarksprägel och är årligen väl hävdad. Asp och björk har tagits bort i stora delar av området för att gynna rekryteringen av solitärträd och den hävdpräglade floran. Området har för naturtypen 9070 gynnsam bevarandestatus.

Skötselåtgärder:

Bete och/eller slätter är lämplig skötsel. Stängsling kan göras vid behov. Naturvårdande trädåtgärder och selektiv slyröjning. Frihugning av ekar och enstaka grova tallar bör göras. Luckor bör skapas som kan utökas under flera år. Man bör undvika att göra en enda stor insats då detta ofta leder till kraftig föryngring av löv. Asp och björk under 30 cm bör ringbarkas före avverkning för att undvika rotskottsbildning. För att stärka upp

populationerna av vedlevande insekter knutna till ädellöv kan mulmholkar placeras ut på lämpliga ställen. Dessa behöver med jämna mellanrum underhållas för att fungera.

Skötselplan Norra Igelbäckens
Naturreservat
2018-01-30

Uppföljning:

Området följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slåtterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Skötselplanens skötselområde 6: Gräsmarker 30,55 hektar

Beskrivning

De öppna gräsytorerna i reservatet utgör stora öppna ytor. På de öppna ytorna häckar ängspiplärka (NT) och sånglärka (NT). I hela området finns det lämningar efter försvarsmaktens verksamhet, det mest iögonfallande är den 40 meter breda rullbanan som löper i öst-västlig riktning rakt genom reservatet. I framförallt områdets centrala delar löper fler mindre vägar och hårdgjorda ytor samt den rullbana som tidigare nyttjades av flygverksamheten.

Målbild

Mötet mellan stad och naturreservat sker på ett tydligt sätt och tillgängliga och välkomnande entréer för besökaren in i reservatet. På rullbanans stadsnära västra del finns ett kärnområde för anläggningar för rekreation och sociala möten utomhus. Området nyttjas till en mångfald av friluftslivsaktiviteter. Arrangemang anordnas med jämna mellanrum av olika intresseföreningar såväl som skolor. Områden där det varit upplag är helt återställda och platser där den hårdgjorda ytan brutits upp har medfört en tydlig övergång mellan den urbana miljön och naturmiljön. Platser där hårdgjord yta har tagits bort bidrar nu till den biologiska mångfalden. Områdena närmast Barkarbystaden och kring den gamla rullbanan sköts med mer intensiv slåtter/kortgrässkötsel. Området har i övrigt välhåvdade gräsmarker som slås eller betas årligen. Den delvis plöjningsfria skötseln i kombination med hävd har bidragit till att en flora mer typisk för hävdade områden har utvecklats inom stora delar av området. Sånglärka och ängspiplärka häckar årligen i reservatet.

Det västra gränsområdet söder om rullbanan, har ett landskapsanpassat möte med Barkarbystadens gröna kaj, så att rekreationsmässiga och biologiska värden kan utvecklas och samspela.

Den underliggande tunnelbanans avluftningstorn och dess tillfartsväg är integrerat i området.

Skötselåtgärder:

Objekt som bedöms missgynna upplevelsen eller rent av vara farliga för besökare eller betande djur ska skyndsamt tas bort efter upptäckt. Området i sin helhet ska städas från skräp och mindre upplag.

Årlig slåtter eller bete ska ske. Stängsling av områden kan göras vid behov. Stängsel ska i möjligaste mån undvika att störa det rörliga friluftslivet, det är därför viktigt att stigar och leder beaktas vid stängseldragning. För att underlätta för friluftslivet kan färister, stängselövergångar, självstängande grindar eller motsvarande uppföras på ställen där kanaliseringar, vägar, leder, stigar passerar genom stängsel.

Mer intensiv slåtter kan utföras inom delar av detta område i syfte att främja rekreation. Stängslet som löper söder om rullbanan i öst-västlig riktning ska, om det inte nyttjas för att hägna in betesdjur, tas bort.

Åtgärder för att motverka illegal fordonstrafik på rullbanan ska vidtas.

Den hårdgjorda del av rullbanan som löper öster om Igelbäcken ska efter restaurering i sin helhet tas bort och ersättas med en mindre väg eller led. Återställning av hårdgjorda ytor som inte fyller någon funktion ska utföras. Efter att den hårdgjorda ytan tagits bort

kan området få insådd av ängsfröer, lämpligen med stor andel ängsvädd som är en viktig resurs för flera dagfjärilarter.

På lämpliga områden inom skötselområdet kan ytor med insådd göras. Plöjning får inte ske närmare Igelbäcken än 20 meter.

Broar kan efter att Igelbäckens kulvert har avvecklats anläggas där det bedöms lämpligt. Vid övergången mellan stad och naturreservat kan landskapet modelleras exempelvis kan massor från arbetet inom skötselområde 1 eller 2 nyttjas för att anlägga mjukgörande strukturer inom den västra samt södra delen av skötselområde 6. I den västra delen av skötselområde 6 kan det även anläggas fuktstråk mot reservatsgränsen och den gröna kajen. Åtgärder kan göras för att integrera den underliggande tunnelbanans avluftningstorn och dess tillfartsväg. Dessa åtgärder preciseras efter att avluftningstornets läge och utseende fastslagits.

Anläggningar och åtgärder som avser förbättra den ekologiska och rekreativa konnektiviteten i den gröna kilen kan förläggas inom detta skötselområde, exempelvis ekodukt, vilttunnel, nedfart till tunnel under väg.

Uppföljning:

De delar av området som hävdas följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slåtterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Häckning av ängsbiplärka och sånglärka förekommer.

Skötselplanens skötselområde 7: Byggnader i rullbanans östra del: 1,12 hektar

Beskrivning:

Vid den östra änden av rullbanan finns ett flertal byggnader, bl.a. hangarer, parkeringsplatser, gräsytor, vägar och hus.

Målbild:

Området nyttjas till en mångfald av olika aktiviteter som har bäring på rekreation, sociala möten, pedagogik eller naturreservatets skötsel. Arrangemang anordnas med jämna mellanrum av olika intresseföreningar såväl som skolor.

Skötselåtgärder:

Området i sin helhet ska städas från skräp och upplag. Mer intensiv slåtter kan utföras inom detta område i syfte att främja besöksvärdet. Platser för t.ex. väderskydd, lek, friluftaktiviteter och utegym kan anläggas. Objekt som bedöms missgynna upplevelsen eller rent av vara farliga för besökare ska skyndsamt tas bort efter upptäckt. De byggnader som finns ska besiktigas. Efter detta kan eventuella åtgärder bli aktuella för att göra dessa mer användbara för skötseln av reservatet, friluftslivet och olika rekreativa aktiviteter i området. Byggnader och anläggningar som inte bedöms lämpliga eller säkra kan rivas. Nyanläggning av byggnader för reservatets skötsel eller för rekreativa värden såsom t.ex. toaletter, visningsgård och café kan uppföras inom detta område. Även tillgänglighetsåtgärder som parkeringsplatser och cykelställ för reservatets skötsel eller för dess besökare kan anläggas.

Uppföljning:

Byggnader och område nyttjas i enlighet med reservatets syfte.

Skötselplanens skötselområde 8: Information och friluftsliv

Beskrivning

Området är av stor vikt för det tätortsnära friluftslivet.

Målbild:

- Naturreservatets gräns ska vara tydligt markerad

Reservatsgränsen sammanfaller i förekommande fall där den gränsar dikt an med Västra Järvafältets naturreservat. Reservatsgränsen sammanfaller i förekommande fall där den gränsar dikt an med Igelbäckens kulturresevat, förutom vid Norrviksvägen som inte ingår i naturreservatet. Övriga delar avgränsas genom den av kommunen inmätta gränsen.

- Väl underhållna informationsskyltar och informationsmaterial om reservatet och besöksmålen finns på lämpliga platser Minst fem väl underhållna sittplatser ska finnas
- Grillplats finns på plats angiven på skötselkarta
- Väl underhållna anläggningar och minimal nedskräpning
- Häradsvägen med stenbro ska underhållas så dess kulturhistoriska värde bevaras
- Minst 2,0 km väl underhållna och i fält markerade vägar, leder, (gång- och cykelväg som kan vara antingen ca. 2,5 m bred grusväg eller ca. 4,5 m bred asfalterad)
- Områden kan snöröjas vid behov
- Minst 1,7 km i fält markerade gångstigar av naturkaraktär ska finnas i reservatet, (stigar ca. 1 m breda grus eller gräsyta)
- Hårdgjorda ytor som inte fyller lämplig funktion är borttagna
- Anläggningar, ledningar eller byggnader som bedöms störande eller utan funktion är borttagna
- Området är sanerat från eventuella miljöfarliga lämningar
- Plattform för besökare finns vid våtmarken
- Anläggningar för väderskydd, utegym och utelek finns på lämpliga platser
- Parkeringsplatser och cykelställ för reservatets skötsel och dess besökare finns på lämpliga platser
- Välbesökta aktivitetsplatser som bidrar till rekreationsvärdet finns i reservatet
- Vid eventuell anläggning av belysning ska det ske med stor hänsyn och primärt placeras vid entréplatser. Ledningsdragning, ljussken och ljusstemperatur har stor påverkan på växt- och djurliv och ska beaktas.

Skötselåtgärder:

Gränsen ska markeras och informationsskyltar ska sättas upp och underhållas och informationsmaterial om naturreservatet tillhandahållas. Vid entréer kan avgränsningar, infartshinder, vägbommar, grindar, portaler, skyltar och vägvisare för reservatet sättas upp. Leder, vägar och stigar ska underhållas. Stigar, leder, vägar och parkeringsplatser kan nyanläggas vid behov, förslag på olika stigdragningar finns i bilaga 5. Besöksplattform och spång kan anläggas invid och i våtmarken.

Broar, vilplan och spänger kan byggas och ska underhållas efter behov. Minst en grillplats ska uppföras inom skötselområde 6. (se kartor bilaga 4, 5). Söptunnor och papperskorgar ska placeras ut på lämpliga platser.

Skyltar ska vara tillgänglighetsanpassade.

Minst 75 % av leder, vägar, spänger inom reservatet skall vara tillgänglighetsanpassade. Snöröjning ska utföras av tillgänglighetsanpassad led och väg samt på platser med tillgänglighetsanpassade anordningar så som grillplatser.

Vid lämpliga platser kan rekreativa anordningar såsom t.ex. väderskydd, utegym eller lekplatser uppföras.

Uppföljning:

Kontroll av tillgänglighetsanpassade åtgärder inom reservatet för att säkerställa att målet att 75 % av leder, vägar, spänger är tillgänglighetsanpassade är uppfyllt.

Kontroll av bänkar, bord samt grillplats som är tillgänglighetsanpassade.

3. Uppföljning och tillsyn

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

3.1.1 Övervakning och tillsyn

Miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun är ansvarig för den operativa tillsynen (tillsynsmyndighet enligt miljöbalken) i naturreservat enligt miljötillsynsförordningen (2011:13). Miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun har därmed ansvar för att bland annat åtalesanmäla misstänkta brott och besluta om rättelseåtgärder.

Förvaltaren svarar för den dagliga övervakningen av naturreservatet. Förvaltaren ska anmäla misstänkta överträdelser mot föreskrifterna till miljö- och bygglovsnämnden och/eller polisen.

3.1.2 Förvaltare

Förvaltare för naturreservatet är tekniska nämnden i Järfälla kommun. Förvaltaren ska verka för att syftet med reservatet uppnås. Reservatsförvaltaren eller andra av Järfälla kommun för ändamålet anlitade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Förvaltaren ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker för:

- Initial större städning av reservatet i sin helhet
- Återställning av kulverterad del av Igelbäcken
- Biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken
- Återställning av de strandzoner som förstudien bedömer lämpliga att återställa utanför den kulverterade delen
- Anläggande av våtmark
- Hävd av gräsmarker
- Markering eller anläggning av leder, vägar och stigar
- Borttagning av hårdgjorda ytor
- Skötsel av stigar, leder och vägar
- Skötsel av skyltar

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Järfälla kommun ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet ”Uppföljningsplan för Norra Igelbäckens naturreservat” vilket fastställs i samband med naturreservatets bildande.

Skötselplan Norra Igelbäckens
Naturreservat
2018-01-30

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Åtgärd	Påbörjas	Utförs i skötselområde	Frekvens	Prioritet	Mål med åtgärd
Gränsmarkering av reservatet	Inom 1 år	Hela reservatet	Vid behov	1	Förtydliga områdets avgränsning
Bete/slätter	Inom 1 år	3, 6	Årligen	1	Upprätthålla och utveckla ängsfloran
Informationsskyltar	Inom 1 år	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Nedmontering av stängsel	Inom 1 år	1,6	1 gång	1	Ta bort farligt och onödigt stängsel
Städning	Inom 1 år	1,2,3,4,5,6,7	Vid behov	1	Motverka nedskräpning
Anläggning av stigar, leder, vägar	Inom 5 år	6	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Anordningar vid avluftningstorn	Vid uppförande	6	1 gång	2	Ökad tillgänglighet
Avfasning kantzon Igelbäcken	Inom 15 år	1	1 gång	1	Mer naturlig karaktär
Biotopförbättrande åtgärder Igelbäcken	Inom 5 år	1	Fåtal gånger	1	Förbättra för flora/fauna i bäcken
Kontroll av byggnader	Inom 5 år	7	Engångsåtgärd	1	Säkerhet
Röjning/huggning	Inom 5 år	5	I samband med restaurering	3	Återskapa trädklädd betesmark, gynna ek
Utplacering av grillplatser, soptunnor, bänkar och bord	Inom 5 år	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Borttagande av trumma	Inom 10 år	1	1 gång	2	Förbättra för flora/fauna i bäcken
Borttagande av hårdgjorda ytor	Inom 15 år	1,6	Engångsåtgärd	2	Återställning av markslag
Lekplatser, utegym el. liknande målpunktsutveckling	Inom 15 år	7, 8	Engångsåtgärd	3	Ökad tillgänglighet
Skapa våtmark	Inom 15 år	2	1 gång	2	Skapa våtmark
Uppgrävning av kulvertering	Inom 15år	1	1 gång	1	Återställa Igelbäcken
Borttagande av farliga objekt	Vid behov	Hela reservatet	Vid behov	1	Säkerhet
Intensiv slätter	Vid behov	6	1-4ggr per år	1	Ökad tillgänglighet

Åtgärd	Påbörjas	Utförs i skötselområde	Frekvens	Prioritet	Mål med åtgärd
Röjning	Vid behov	2,3, 4, 5, 6	Vid behov	1	Motverka slyuppslag
Snöröjning	Vid behov	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Stängsling	Vid behov	3, 4, 5,6	Vid behov	1	Upprätthålla och utveckla ängsfloran
Tömning av sopor	Vid behov	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Underhåll av byggnader	Vid behov	7	Vid behov	1	Säkerhet
Underhåll av bänkar, bord och grillplatser	Vid behov	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Underhåll av stigar, leder, vägar	Vid behov	8	1-3 ggr per år	1	Ökad tillgänglighet
Våtmarksskötsel	Vid behov	2	Vid behov	2	Bibehålla våtmarkens funktion
Åtgärder för att motverka oreglerad fordonstrafik inom området	Vid behov	6	Vid behov	1	Säkerhet

5. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte revidering skett under tiden då tunnelbanan samt Barkarbystadens gröna kaj byggts, är det lämpligt att revidera skötselplanen senast år 2030.

Uppföljningsplan för Norra Igelbäckens naturreservat

I detta dokument specificeras uppföljning av bevarandemål enligt antagen skötselplan för Norra Igelbäckens naturreservat. En årlig avstämning av måluppfyllelse ska utföras och dokumenteras.

Igelbäcken:

Beskuggningen av Igelbäcken ska vara minst 80 % på de områden som inte varit kulverterade.

Igelbäcken ekologiska status enligt vattenförvaltningens statusklassning ska inte försämrats.

Våtmark:

Våtmarken fungerar som reproduktionslokal för groddjur.

Våtmarken har en för naturtypen varierad växtlighet med lokala arter.

Hävdpräglade holmar och brynmiljöer:

Områdena följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slåtterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Blandskogsparti samt blandskogsbevuxen åkerholme:

Tallticka förekommer i området.

Asp som har förutsättningar att fungera som boträd för fåglar förekommer.

Lövskog av hagmarkskaraktär:

Området följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slåtterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Gräsmarker:

De delar av området som hävdas följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slåtterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Häckning av ängsplärka och sångplärka förekommer.

Byggnader:

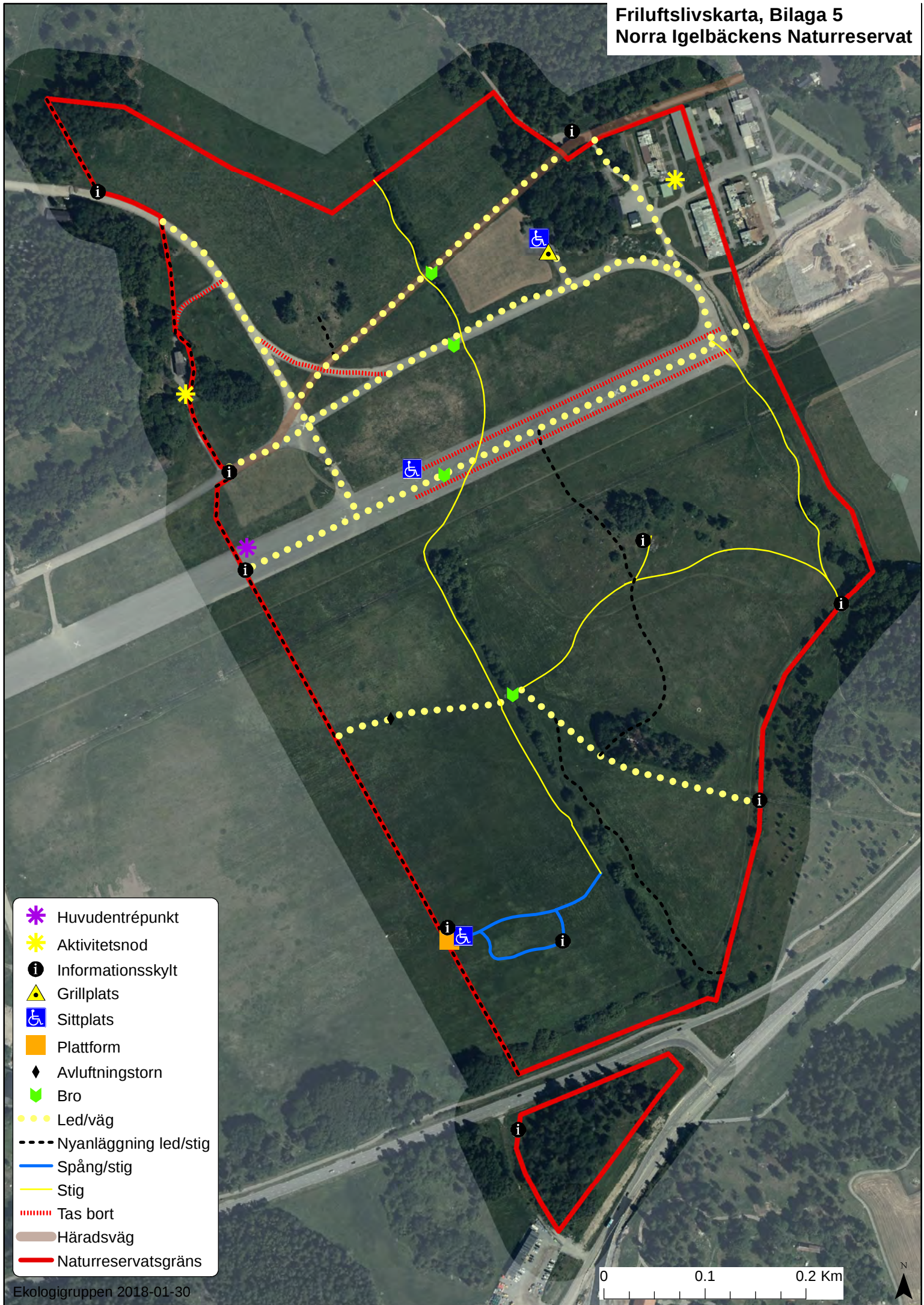
Byggnader nyttjas i enlighet med reservatets syfte.

Information och friluftsliv:

Kontroll av tillgänglighetsanpassade åtgärder inom reservatet för att säkerställa att målet att 75 % av leder, vägar, spänger är tillgänglighetsanpassade är uppfyllt.

Kontroll av bänkar, bord samt grillplats som är tillgänglighetsanpassade.

- Huvudentrèpunkt
- Aktivitetsnod
- Informationsskylt
- Grillplats
- Sittplats
- Plattform
- Avluftningstorn
- Bro
- Led/väg
- Nyanläggning led/stig
- Spång/stig
- Stig
- Tas bort
- Häradsväg
- Naturreservatsgräns

- Zon A
- Zon B
- Zon C
- Häradsväg
- Naturreservatsgräns

Zon D

- Zon D
- Häradsväg
- Naturreservatsgräns

